

Protokoll nr 2/2022 från möte med Övervakningskommittén för landsbygdsprogrammet

Tid: Den 25 november

Plats: Digitalt via Skype

Dagordning: Se bilaga 1

Deltagare: Se bilaga 2

1 Mötets öppnande

Ordföranden Tobias Olsson (**Näringsdepartementet**) förklarar mötet öppnat och hälsar alla välkomna. Ledamöter saknas från Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges hembygdsförbund, Kommunal, Lantbrukarnas Riksförbund Skogsägarna, Sveriges Kommuner och Regioner.

2 Godkännande av dagordningen

Ordföranden frågar om dagordningen kan godkännas.

Beslut

Övervakningskommittén beslutar att godkänna dagordningen.

3 Jordbruksverkets lägesrapport om programmets genomförande

Sara Grigoryan (**ÖK-sekretariatet**) presenterar lägesrapporten för landsbygdsprogrammet (se bilaga 3). Sone Ekman (**Jordbruksverket**) informerar mer ingående om ekologisk produktion med anledning av låg måluppfyllelse för stödet till omställning. Intresset var som störst i början av programperioden men sedan har det planat ut. Orsakerna är flera, det handlar om förändrad konsumtionsutveckling och outvecklad export, att ekologiska varor har fått konkurrens av exempelvis närproducerat, att mejerier och slakterier inte tagit emot ekologiska produkter, att prisförhållandena är pressande och att lönsamheten sjunker för ekologisk produktion. Det finns olika initiativ för att öka den ekologiska produktionen och konsumtionen av ekologiska produkter, bland annat genom livsmedelsstrategin.

Diskussion

Jan Rannerud (**Sametinget**) undrar om Jordbruksverket kan vända trenden. Sone Ekman (**Jordbruksverket**) svarar att det är möjligt men om det saknas konsumtion är det svårt. Jordbruksverket har uppdraget i livsmedelsstrategin, men i dagsläget ser Jordbruksverket inte något som kan ändra situationen drastiskt. Marknaden och realekonomiska faktorer är det viktiga. Jan Rannerud lyfter att de hade problem inom rennäringen och att de då gick ut med information. Sone Ekman känner till att det pågår sådana initiativ. Ordföranden klargör att Jordbruksverket har 25 miljoner kronor per år inom livsmedelsstrategin

för att stimulera ekologisk produktion och konsumtion. Josefine Johansson Zuazu (**Ekologiska lantbrukarna**) håller med om Sone Ekmans beskrivning och ser samma sak. Det är främst för mjölkbönder som av kostnadsskäl överväger att gå över till konventionell produktion. Handeln har sjunkit sedan 2017. Marknadsföringen har minskat med 35 % och det är något som Jordbruksverket skulle kunna hjälpa till att täcka upp. Det finns varor men handeln tar inte in dem. Josefine påminner även om EU:s initiativ ”Farm to fork”. Josefine noterar vidare att det finns pengar inom länsstyrelsen som kan användas till kurser som i förlängningen kan öka efterfrågan. I Tyskland, Österrike och på Irland går det uppåt för ekologiska varor. Sone Ekman svarar att det finns utrymme för export. Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) uttrycker en förhoppning om att medlen till ekologisk produktion förlängs 2023 inom arbetet med livsmedelsstrategin. Olof Johansson (**Jordbruksverket**) anger att även Jordbruksverket gör utlysningar men att det har varit lågt söktryck under de två senaste. Urve Laas (**EU-kommissionen**) påminner om att man på EU-nivå har satt ett mål för ekologisk produktion på 25 % eftersom det fanns ett tydligt önskemål om det, samt att det är upp till medlemsstaterna att sträva efter detta mål. Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) anser att den särskilda redovisningen av ekologisk produktion och restaurering av betesmarker och slåtterängar i lägesrapporten var väldigt bra.

Stefan Carlsson (**Länsstyrelsen**) lyfter att man arbetar med och kommer att klara av att avsluta åtaganden innan SAM internet öppnar för nya åtaganden. Samarbetsprojekten inom ekologisk produktion behöver ansökas senast den 31 december i år. I en del län finns redan ansökningar för hela budgeten. Josefine Johansson Zuazu (**Ekologiska lantbrukarna**) önskar en lista på vilka länsstyrelser som har pengar kvar inom miljöinvesteringen för stängsel mot rovdjur. Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) konstaterar att lägesrapporten visar att det inte finns mycket pengar kvar för stängsel mot rovdjur. Hon undrar hur det ut för miljöinvesteringar, om det finns pengar kvar där. ÖK-sekretariatet förtydligar att det inte finns mycket pengar kvar att bevilja inom miljöinvesteringen och återkommer med mer detaljerad redovisning.

4 Stödmyndigheternas lägesrapporter

Stefan Carlsson (Länsstyrelsen), Anders Frisk (Skogsstyrelsen), Camilla Jägerhem (Tillväxtverket), Maria Gustafsson (Landsbygdsnätverket), Birgitta Söderberg (LLU) och Frida Sporre (Jordbruksverket) presenterar läget i programgenomförandet utifrån respektive verksamhet (se bilagor 4–9). Jan Rannerud (Sametinget) saknar sin redovisning och kommer att komplettera med skriftligt underlag.

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) tackar för intressanta presentationer och undrar om det är ökad andel kontroller för länsstyrelserna. Stefan Carlsson (**Länsstyrelsen**) svarar att under 2021 visade det sig att Sentinel godkände fel, vilket också är orsaken till att antalet efterkontroller ökade. Sofia undrar om Sentineltekniken är ungefär samma teknik som ska användas för arealövervakning. Åsa Wolgast Broberg (**Näringsdepartementet**) svarar att man har identifierat betena som potentiell svårighet för arealövervakningen med Sentinel.

Sofia Björnsson undrar också vilka projekt som har rådgivare som målgrupp. Frida Sporre (**Jordbruksverket**) svarar att rådgivarna som avses i EIP, samarbete och kompetensutveckling är privata rådgivare, exempelvis Hushållningssällskapen. Thorsten Rahbek-Pedersen (**Jordbruksverket**) svarar att Jordbruksverket (Rådgivningsenheterna) ansvarar

för 18 projekt inom kompetensutveckling. Av dessa finns 13 projekt inom kompetensutveckling om miljö och klimat med rådgivare som målgrupp. Rådgivarna är privata men även från länsstyrelsen.

5 Fördjupning: Information om aktuella utvärderingar

Katarina Carthew (**Jordbruksverket**) ger en fördjupad bild av aktuella utvärderingar (se bilaga 10).

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) konstaterar att Jordbruksverket behöver synliggöra utvärderingarna och bloggen bättre på webben. Sofia undrar också om det finns ett samarbete mellan utvärderingssekretariatet och arbetet som görs i JSAM (tidigare CAP-hållbarhet). Katarina Carthew (**Jordbruksverket**) svarar att det inte finns något officiellt samarbete men att utvärderingssekretariatet har kontakt med den gruppen för att hålla sig uppdaterade. Uppdragen är olika och utvärderingssekretariatet har krav på sig att genomföra funktionellt oberoende utvärderingar och att uppdraget är givet av CAP:s regelverk. Maria Gustafsson (**Landsbygdsnätverket**) kompletterar att Göran Hallin höll i ett Landet lär-webbinarium som finns tillgängligt på landsbygdsnätverkets webbplats. Om man prenumererar på nätverkets nyhetsbrev synliggörs regelbundet inläggen från utvärderingssekretariatets blogg Programmet och pengarna. Det kommer ett nytt nyhetsbrev varje vecka. Nätverket har också ett uppdrag framåt att sprida utvärderingsresultat. Maria har haft dialog med verksamhetsledare på utvärderingssekretariatet gällande att nätverket ska kopplas in i förväg och inte bara efter att utvärderingar är klar för att bättre förstå vad intressenter behöver för att lära sig mer från utvärderingar. Göran Blom (**Naturvårdsverket**) konstaterar att utvärderingen om betesmarksdefinitioner handlar mycket om arealer och kvantitet. Enligt Göran behövs det också utvärdering av kvaliteten i betesmarker, till exempel olika betesdjur som påverkar den biologiska mångfalden. Åsa Wolgast Broberg (**Näringsdepartementet**) kompletterar med att hon har haft diskussioner angående utvärdering och kvaliteten på betesmarker under något års tid. Katarina Carthew (**Jordbruksverket**) svarar att det finns flera aspekter av biologisk mångfald, utöver mängden areal, kopplat till betesmarker som ingår i slututvärderingen av landsbygdsprogrammet och även i utvärderingar framöver av den strategiska planen.

Birgitta Söderberg (**Lokalt ledd utveckling**) frågar om handläggningstider ska tas upp under eftermiddagen. Sara Grigoryan (**ÖK-sekretariatet**) svarar att det finns ett stycke om det i lägesrapporten. Lena Callisen (**Jordbruksverket**) tillägger att man kan konstatera att det är långa handläggningstider och att mer resurser behövs och att Jordbruksverket kommer prioritera handläggningen under nästa år. Reformarbetet har gjort att det varit och är ansträngt men det ser bättre ut framöver. Det har varit hög personrörlighet. Jordbruksverket vidtar åtgärder för att få personalen att stanna kvar och ser även över organisationen för Jordbruksverkets handläggning. Birgitta vill också veta om det finns uppsatta mål för handläggningen. Lena svarar att det finns det, exempelvis ska ansökan om stöd handläggas inom 120 dagar.

6 Information från Förvaltningsmyndigheten

Tjitte de Vries (**Jordbruksverket**) ger en uppdatering av läget när det gäller aktuella revisioner.

Kommissionen har gjort en revision av **miljöersättningarna** på distans i maj 2021. Revisionen är inte avslutad än.

Vi har fått kritik för:

- Att vi inte följer upp ärenden där en stödmottagare inte söker stöd ett eller flera år i åtagandeperioden.
- Vi aviserar kontroller på plats för tidigt, mer än 48 timmar innan kontrollen.

Kommissionen har också gjort två revisioner av **projekt-och företagsstöden** de senaste åren. Den första genomfördes på distans i maj 2020, den andra på plats i oktober 2021. Ingen av revisionerna är avslutade än.

I den första revisionen fick vi bland annat kritik för:

- Urvalskriterier/hur vi valde ut och bedömde projekt
- Kontroll av ansökningar för utbetalning
- Beloppsgränsen för besök på plats för investeringar
- Kontroll av att projekt uppfyller villkor för stödberättigande
- Kontroll av offentlig upphandling
- Kontroll av kostnaders rimlighet

I den andra revisionen, där vi precis haft bilateralt möte, lyfte KOM följande:

- Kontroll av kostnaders rimlighet
- Kontroll av att kostnader är stödberättigande, TA-medel och rådgivningstillfälle inom åtgärd 2.1 (för påpekandet för åtgärd 2.1 har vi försiktig förhoppning att KOM kanske backar från sin kritik)
- Tillräcklig kvalitet på kontroller på plats för landsbygdsutvecklingsåtgärder som inte är arealrelaterade och inte djurrelaterade

Även Europeiska revisionsrätten har i september gjort en revision, DAS 2022. Rapport har inte kommit än.

När det gäller ESV:s revisioner har inga rapporter inkommit för systemgranskningar. ESV har gjort en kontroll på plats för projekt- och företagsstöd.

7 Information från Näringsdepartementet

Ordföranden Tobias Olsson (**Näringsdepartementet**) konstaterar att det har varit en spännande tid med valår och en ny regering på plats med en ny riktning i politiken. Det finns en ny landsbygdsminister Peter Kullgren och en ny statssekreterare Dan Ericsson. Det återstår att se vilka synergier som kan utvecklas mellan dessa och tidigare strukturer. Just nu är man mitt i en omorganisation som ska vara klar den 1 januari. All personal flyttas över till den nya organisationen. Tobias Olsson tror inte att det kommer bli några större strukturella justeringar inom areella näringar, landsbygd och regional utveckling. En regering behöver bildas snabbare än förra gången. Inriktningen utgår från Tidö-avtalet men där finns inte så mycket inom detta område. Det pågår fokusutveckling inom landsbygdsfrågorna generellt. För livsmedelsproduktionen finns Livsmedelsstrategin och där behövs en version 2.0 som väger ännu tyngre än den förra. Vad det betyder återstår att se. Kopplingar finns till civilt försvar generellt och mer specifikt för livsmedelsproduktionen. Åsa Wolgast Broberg (**Näringsdepartementet**) lyfter några punkter om genomförandet av landsbygdsprogrammet. Man har utvecklat täta avrapporteringar från Jordbruksverket till Näringsdepartementet där även frågor om programavslut ingår. Arbete pågår med förordningen för kommande programperiod. I den finns även övergångsbestämmelser som upphäver den tidigare förordningen. Vissa övergångsregler gör det möjligt fortsätta att bevilja stöd inom landsbygdsprogrammet medan andra regler innebär att möjligheten stängs. När det gäller EU-finansieringen gör den svaga valutan att det ser ut att bli mycket EU-pengar kvar. Hur mycket går inte riktigt att säga förrän efter sista stödutbetalningar.

Det kan bli en programändring för att kunna använda mer EU-pengar. Införandet av den strategiska planen hanteras parallellt med frågan om hur flytten av stöd från landsbygdsprogrammet till nationella stöd ska gå till. Det är cirka 10 stöd som flyttar från jordbrukspolitiken till andra politikområden. Som en komplettering till tidigare punkt om revisioner kan nämnas att det har varit en revision av direktstöd i pelare 1 och regeringen lämnat en överklagan till EU-domstolen på grund av att betesmarker fallit ut illa i den revisionen. Dock finns inga höga förhoppningar om att vinna.

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) konstaterar när det gäller förordningen att hon inte har sett någon remiss och hon undrar hur den kommer att stämmas av med t.ex. ÖK. Det har kommit en remiss om föreskrifter, men inte om förordningen, vilket är märkligt. Sofia undrar också om Näringsdepartementet kan säga något om hur man har börjat förbereda CAP efter 2027. Frågan har redan varit uppe i Bryssel och Sofia menar att det är viktigt att kunna ge inspel. Tobias Olsson (**Näringsdepartementet**) svarar att förordningen inte kommer att remitteras. Fokus har varit att få den på plats. Den utgör en delmängd i problematiken att få besked i tid och regelverk i tid. Det är en komplicerad produkt. Det kan anses olyckligt, men man har behövt väga olika intressen mot varandra. Förordningen ska träda i kraft vid årsskiftet och det finns inte förutsättningar för en remissrunda. Åsa Wolgast Broberg (**Näringsdepartementet**) tillägger att det kommer finnas detaljer i förordningen som inte är perfekta. Näringsdepartementets bedömning är att det kommer att behövs justeringar och då kan det finnas möjlighet till dialog om önskemål om förändringar. Tobias Olsson svarar när det gäller CAP 2028 att det blir en snabb övergång med tanke på att den strategiska planen nyss har godkänts. Näringsdepartementet har börjat strukturera upp det man har samlat på sig i arbetet med den strategiska planen. Runt årsskiftet planerar man inleda diskussioner för att fånga in synpunkter från Copacogeca och andra intressenter.

Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) undrar om överklagandet om betesmarker och på vilket sätt de föll illa ut i revisionen. Åsa Wolgast Broberg (**Näringsdepartementet**) svarar att i stora drag är det många betesmarker delvis växer igen. Revisionen uppmärksammade för många sådana inslag. Diskussionen handlade om ifall kommissionen hade gjort ett relevant urval för de slutsatser man dragit.

8 Information från EU-kommissionen

Urve Laas (**EU-kommissionen**) har lyssnat med stort intresse till dagens möte och har inte mycket att lägga till om landsbygdsprogrammet nu. Urve Laas nämner att EU-kommissionen formellt har godkänt Sveriges strategiska plan och att alla medlemsstaters strategiska planer förväntas bli klara och godkända innan årsskiftet. Den strategiska planen finns på regeringens hemsida, [länk](#) och på kommissionens hemsida har man lagt upp en lättläst översikt, [länk](#). Annelie Weinholt (**EU-kommissionen**) informerar om regelverk för kommande programperiod lyfter även att ett meddelande från EU-kommissionen om att säkra tillgången på gödsel till rimliga priser diskuteras i Europeiska rådet.

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) nämner att det under förra veckan hölls en civil dialoggrupp om pelare II där olika intresseorganisationer träffade EU-kommissionen. Där presenterades siffror som visar genomsnittet för hur medlemsstaterna har rekvirerat pengar från landsbygdsfonden. Sofia undrar hur Sverige ligger till i förhållande till genomsnittet och om nivåerna skiljer sig mellan medlemsstaterna. Urve Laas (**EU-kommissionen**) svarar att Sverige ligger över genomsnittet. Den redovisningen visar

dock endast den EU-finansierade delen. Siffrorna varierar givetvis med tiden, men Sverige ligger nästan 10 % över medlemsstaternas genomsnitt.

Maria Gustafsson (**Landsbygdsnätverket**) undrar om något kan sägas om den nya sammanslagningen av nätverken. Urve Laas (**EU-kommissionen**) svarar att benämningen på det nya nätverket är CAP-nätverket, men hon känner till att SE hellre behåller det gamla namnet. Det är små skillnader när det gäller mål och uppgifter för nätverket. Det är viktigt med en bra dialog mellan nätverket och övervakningskommittén. Landsbygdsnätverket har varit med som ledamot i kommittén, men Urve undrar hur det ser ut nu. Maria kommenterar att hon hade lagt med information om EIP Agri, nationella landsbygdsnätverket och utvärderingsnätverkets expertgrupp i sin lägesrapport. När det gäller namnen förklarar Maria att enligt det Europeiska nätverket fortsätter de flesta medlemsstaterna att använda det gamla namnet. Anledningen till att vi använder det i Sverige är att Landsbygdsnätverket är inarbetat och känt som begrepp externt samt att nätverket också ska bidra till mål med havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet med finansiering från den fonden. Enligt strategisk plan har nätverket även en uppgift när det gäller övervakning och utvärdering. Tobias Olsson (**Näringsdepartementet**) kommenterar att det är bra med nytt namn och att man ska se över hur det används. Det korrekta nya namnet ska vara nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken, inte landsbygdsnätverket.

9 Övriga frågor

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) undrar om det finns tid för att diskutera nätverket i kommande övervakningskommitté. Ordföranden bordlägger frågan till eftermiddagens kommittémöte för strategiska planen.

Jan Rannerud (**Sametinget**) undrar om presentationerna kommer att skickas ut. Sara Grigoryan (**ÖK-sekretariatet**) svarar att allt är utskickat före mötet och alla uppdateringar kommer att skickas ut tillsammans med protokollet. Jan säger att han inte har fått alla. Sara svarar att ÖK-sekretariatet ska se över detta.

Sara Grigoryan (**ÖK-sekretariatet**) nämner att lägesrapporten för landsbygdsprogrammet inte omfattar alla aspekter utan endast det som efterfrågats. Lägesbilden kompletteras även av fördjupningar av olika frågor.

10 Nästa möte

Ordföranden föreslår ett datum i mitten av maj. Det är samtidigt en tid med många andra möten och även helgdagar. Utgångspunkten är att samköra mötena för landsbygdsprogrammet och den strategiska planen. ÖK-sekretariatet återkommer om datum och med enkät där ledamöterna får lämna önskemål om mötesform m.m.

Sara Grigoryan (**ÖK-sekretariatet**) meddelar att listan över ledamöter och mötesprotokoll kommer att finnas på Jordbruksverkets webbsida.

11 Mötets avslutande

Ordföranden förklarar mötet avslutat och tackar ledamöterna. Ordföranden tackar även ÖK-sekretariatet för deras arbete.

Tobias Olsson

Ordförande

Thérèse Ljungquist

Övervakningskommittén sekretariat

Protokollet har signerats, men på grund av krav på tillgänglighetsanpassning publiceras det utan namnunderskrifter på webbsidan.